

Realizacja podstawy programowej ostatniego rozdziału z historii

1. Uczeń wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku

- mocarstwa kolonialne walczyły o surowce i rynki zbytu
- wprowadzenie wysokich ceł na towary importowane = eksport własnych towarów tylko do kolonii
- Niemcy i Włochy to państwa, które zjednoczyły się dopiero w drugiej połowie XIX wieku, więc najpóźniej rozpoczęły walkę o kolonie. Żeby je zdobyć musiały by je wywalczyć kosztem Francji i Wielkiej Brytanii, które były największymi mocarstwami kolonialnymi i kontrolowały większość kolonii
- mocarstwa rywalizowały jednocześnie o ważne punkty strategiczne np. o kontrolę nad cieśninami czarnomorskimi,
- Francja chciała odzyskać Alzację i Lotaryngię, które utraciła po wojnie francusko-pruskiej. Chciała również zwiększyć swoje wpływy w Afryce.
- Wilhelm II zainicjował **Weltpolitik** (polityka światowa), której celem było przekształcenie Niemiec w mocarstwo światowe, co zagrażało interesom brytyjskim. Po fiasku próby porozumienia W. Brytania musiała zrezygnować ze **splendid isolation** i zaczęła szukać sojuszników
- Rosja i Austro-Węgry rywalizowały o wpływy na Płw. Bałkańskim. Austro-Węgry na początku XX w. zajęły Bośnię i Hercegowinę. Sojusznikiem Rosji była Serbia, która sprzeciwiała się ekspansji austriackiej.
- słabość Imperium Osmańskiego doprowadziła do dwóch wojen bałkańskich, na skutek których Imperium utraciło prawie wszystkie swoje europejskie posiadłości. Kraje bałkańskie rywalizowały między sobą o te terytoria i szukały sojuszników.
- Upadł stary system sojuszy ze względu na konflikty między państwami. Mocarstwa szukały nowych sojuszników, których interesy nie kolidowałyby z ich własnymi albo miały wspólnych wrogów. Powstały nowe sojusze polityczno wojskowe
 - **Trójprzymierze** – Niemcy, Włochy, Austro – Węgry. 1879 – 1882 – p[óźniejsze państwa centralne
 - **Trójporozumienie** – Francja, Rosja, Wielka Brytania 1893 – 1907 – późniejsze państwa Ententy

2. Uczeń charakteryzuje specyfikę działań wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych

I wojna światowa była **wojną pozycyjną** - wojna, podczas której obie walczące strony zajmują silnie umocnione pozycje (okopy, zasieki). Między walczącymi stronami znajduje się tzw. ziemia niczyja, nad którą żadna ze stron nie ma kontroli. Wyparcie przeciwnika, a tym samym przesunięcie linii frontu, jest bardzo utrudnione i wymaga stosowania coraz większej ilości pocisków (przygotowanie artyleryjskie), które następuje przed frontalnym atakiem. Obie strony starają się wynaleźć sposób by zdobyć przewagę nad przeciwnikiem. W przypadku Niemców był to bojowy gaz musztardowy (iperyt – pierwszy raz zastosowano pod Ypres w Belgii); w przypadku Brytyjczyków były to czołgi. Wojna taka charakteryzuje się małą ruchliwością frontu, długotrwałymi walkami zaczepno-obronnymi oraz małym tempem działań zmierzających do przełamania obrony nieprzyjaciela.

Nowe rodzaje broni zastosowane podczas I wojny światowej:

- gazy bojowe
- czołgi,
- samoloty,
- granaty rozpryskowe,
- pociągi pancerne,
- na morzu starano się zdobyć przewagę dzięki pancernikom i okrętom podwodnym.

3. Uczeń wyjaśnia polityczne i społeczno – ekonomiczne przyczyny wybuchu rewolucji 1917 r. w Rosji

- Kryzys systemu politycznego carskiej Rosji – samodzierżawie było formą monarchii absolutnej. Społeczeństwo chciało mieć wpływ na władzę – chciało uchwalenia konstytucji.
- Niepowodzenia Rosji w I wojnie światowej spowodowały upadek autorytetu Mikołaja II i jego ministrów.
- Krytykowano korupcję w administracji i w wojsku
- Klęski na froncie wschodnim osłabiły morale żołnierzy
- Bardzo zła sytuacja gospodarcza – zmniejszyła się produkcja żywności, która nie docierała do miast. Załamał się handel
- Domagano się wystąpienia Rosji z wojny i demokratycznych reform. Chłopi chcieli uzyskać ziemię dzięki reformie rolnej.

4. Uczeń wyjaśnia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji. Opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji i dla Europy; charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.

- po rewolucji lutowej 1917 r. car Mikołaj II abdykował. Rozpoczął się okres dwuwładzy – powstał Rząd Tymczasowy, który musiał kontynuować politykę cara i respektować wcześniejsze ustalenia międzynarodowe, jeżeli chciał być uznawany za legalny rząd w Europie oraz Piotrogrodzka Rada Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (PRDRiŻ), która reprezentowała interesy ludu. PRDRiŻ chciała by Rosja zakończyła udział w I wojnie światowej i zawarła pokój z państwami centralnymi, co byłoby złamaniem wcześniejszych układów.
- Na wiosnę skrajnie lewicowi bolszewicy, na czele których stał Włodzimierz Lenin, podjęli próbę przejęcia kontroli nad radami robotniczo – żołnierskimi. Ich celem było przeprowadzenie rewolucji społecznej. W lipcu 1917 r. bolszewicy spróbowali przejąć władzę lecz im się to nie udało.
- W Rosji panowała anarchia i chaos. Żołnierze dezercerowali z armii. W miastach brakowało żywności. We wrześniu 1917 r. generał Ławr Korniłow zorganizował marsz na Moskwę by zagarnąć władzę z rąk Rządu Tymczasowego, który wypuścił bolszewików z więzień i pozwolił im się uzbroić. Powstała Gwardia Czerwona na czele z Lwem Trockim, która obroniła rząd, a następnie przygotowała zamach stanu – rewolucję październikową i zagarnęła władzę.
- Bolszewicy utworzyli rząd – Radę Komisarzy Ludowych, która wynegocjowała pokój z Niemcami podpisany w marcu 1918 r. Rosja złamała umowy międzynarodowe. Ogłosiła nacjonalizację (upaństwowienie) przemysłu, przeprowadziła reformę rolną. Znacjonalizowano również majątek spółek zagranicznych. Reakcją Ententy było wysłanie korpusu ekspedycyjnego. W Rosji wybuchła wojna domowa. Przeciwko nowej władzy wystąpili tzw. biali oficerowie (carscy oficerowie) Denikin, Judenicz i Wrangel.

5. Uczeń opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych na wybuch wojny

- **orientacja prorosyjska** – należy współpracować z Rosją przeciwko Germanom – państwom centralnym. Rosjanie, podobnie jak Polacy są Słowianom. Dzięki tej współpracy Polacy mogą zyskać autonomię.
- **orientacja proaustriacka** – spośród zaborców tylko Austro-Węgry nadały Polakom szeroki zakres autonomii, dlatego podczas I wojny światowej należy z tym krajem współpracować. Walcząc u jego boku może uda się przekształcić Austro – Węgry, kraj dualistyczny, w kraj trialistyczny – do Austrii i Węgier dołączyłaby Polska.
- **orientacja niepodległościowa** – wykształciła się dopiero podczas I wojny. Jej autorem był Józef Piłsudski. Nie należy wiązać się z żadnym z państw, wykorzystać ich rywalizację i zdobyć niepodległość, zgodnie z zasadą gdzie dwóch się bije tam trzeci korzysta.

6. Uczeń charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej

- w 1914 r. państwa zaborcze ogłosiły deklaracje by przyciągnąć Polaków do swoich armii. Państwa Ententy uznały, że sprawa polska jest wewnętrzną sprawą Rosji
- **Akt 5 listopada 1916 r.** – cesarz niem. Wilhelm II i cesarz Austro – Węgier Franciszek Józef I zapowiedzieli powstanie samodzielnego państwa polskiego pod opieką państw centralnych. Nie określono jego granic ale powołano armię – Polskie Siły Zbrojne. Celem Aktu – pozyskanie rekruta. Już w styczniu 1917 r. w Warszawie powołano **Polską Radę Stanu**, na czele z Wincentym Niemojowskim, która działała do VIII. 1917. Wówczas 12.IX.1917 r. cesarze Niemiec i Austro – Węgier powołali **Radę Regencyjną**, która miała być tymczasową władzą w Królestwie (na czele arcybiskup Aleksander Kakowski). Akt 5 listopada miał olbrzymie znaczenie – zaborcy przestali być solidarni – państwa centralne uznały, że istnieje sprawa polska i w ten sposób ją umiędzynarodowiły umożliwiając polskim politykom walkę dyplomatyczną.
- oświadczenia prezydenta USA Thomasa Woodrow Wilsona z 22.I.1917 r. i z 8.I.1918 (tzw. orędzie noworoczne) , o tym ,że po wojnie powinno powstać wolne i suwerenne państwo polskie
- rewolucje w Rosji przyczyniły się do zmiany stanowiska rosyjskiego w sprawie ziem polskich:
 - 27.III.1917 r. Piotrogodzka Rada Delegatów Robotniczych i Żołnierskich uznała prawo Polski do niepodległości
 - 29.III.1917 r. Rząd Tymczasowy zapowiedział powstanie Polski niepodległej związanej z Rosją
 - 15.XI.1917 r. ogłoszono „Deklarację Praw Narodów Rosji”, która podkreślała prawa narodów do samostanowienia
 - 29.VIII.1918 r. Rada Komisarzy Ludowych (rząd Rosji Radzieckiej) anulował traktaty rozbiorowe
- 3.VI.1918 r. deklaracja wersalska Anglii i Francji mówiła, że jednym z warunków pokoju jest powstanie niepodległej Polski

7. Ocenia wysiłek zbrojny Polaków

Polskie formacje zbrojne w czasie wojny – dzięki nim Polacy wzięli czynny udział w walce o niepodległość i umiędzynarodowili sprawę polską. Zmuszono państwa zaborcze do zajęcia stanowiska wobec sprawy polskiej

W sojuszu z państwami centralnymi	W sojuszu z Ententą
▪ 5/6 VIII. 1914 – I Kompania Strzelców (Kompania Kadrowa) pod dowództwem Józefa Piłsudskiego wkroczyła do Królestwa Kongresowego by wywołać powstanie	▪ XI 1914 r. w Warszawie powstał Komitet Narodowy Polski na czele z Romanem Dmowskim i Zygmuntem Wielkopolskim oraz Legion Puławski . Po krótkim okresie walk

przeciwko Rosji. Próba zakończyła się klęską ▪ 16.VIII.1914 r. utworzono Naczelny Komitet Narodowy w Krakowie (Juliusz Leo) oraz Legiony Polskie: I Brygada pod dow. J. Piłsudskiego II Brygada „Karpacka” – dow. Józef Haller (walki w Galicji Wschodniej) III Brygada Stanisława Szeptyckiego (walczyła na Lubelszczyźnie, Wołyniu) ▪ VIII 1915 r. – państwa centralne zajmują Warszawę. Powstaje Centralny Komitet Obywatelski z księciem Zdzisławem Lubomirskim na czele. Królestwo Kongresowe jest okupowane przez państwa centralne ▪ po Akcie 5 listopada 1916 r. utworzono Królestwo Polskie (nie określono granic) i Polskie Siły Zbrojne by pozyskać polskiego rekruta. Spowodowało to w VII.1917 r. „kryzys przysięgowy” – odmowa złożenia przysięgi państwu centralnym przez żołnierzy I i III Brygady. Żołnierzy internowano a Piłsudskiego osadzono w twierdzy w Magdeburgu. II Brygada została oddana Austro – Węgrom jako Polski Korpus Posiłkowy, który po pokoju brzeskim połączył się z II Korpusem Polskim. Został rozbity w V 1918 r. ▪ Polska Organizacja Wojskowa (POW) założona przez Piłsudskiego w 1914 r. w celu dywersji na tyłach wojsk ros., prowadziła wywiad i instruktaż wojskowy. Po kryzysie przysięgowym przeszła do konspiracji; dow. płk. Edward Rydz – Śmigły	został on rozwiązany w 1915 r. i wszedł w skład Polskiej Brygady Strzeleckiej, przemianowanej w 1917 r. w Dywizję Strzelców Polskich. Brała ona udział w kampanii Brusilowa. ▪ VI 1917 – powołano Naczelny Polski Komitet Wojskowy, na czele z Władysławem Raczkiewiczem. Uzyskał on zgodę na zorganizowanie I Korpusu Polskiego pod dow. gen. Józefa Dowbora – Muśnickiego. Następnie powstał II i III Korpus Polski ▪ w 1915 r. utworzono polski Legion Bajorczyków we Francji. Poniósł olbrzymie straty w bitwie pod Arras ▪ po rewolucji w Rosji Roman Dmowski utworzył Komitet Narodowy Polski (KNP) w Paryżu ▪ w 1917 r. we Francji powstała Armia Polska, którą dowodził gen. Józef Haller tzw. Armia Błękitna.